

М. Перетяченко

**НОВЕЛА СТЕФАНА ЦВЕЙґА «ЛИСТ НЕЗНАЙМОЇ»
В ЕКРАНІЗАЦІЇ МАКСА ОФЮЛЬСА**

М. Peretiachenko

**STEFAN ZWEIG'S NOVELLA "LETTER FROM AN UNKNOWN WOMAN"
IN THE FILM ADAPTATION BY MAX OPHÜLS**

Новела відомого австрійського письменника Стефана Цвейґа «Лист незнайомої» (1922) розповідає зворушливу історію жінки, яка через усе своє життя пронесла нерозділене кохання. Автор майстерно порушує питання відданості, відмінностей жіночої й чоловічої психології, впливу суспільства та громадської думки, а також несприйняття реальності. Основний фокус новели зосереджений на внутрішніх стражданнях і мріях героїні, ім'я якої залишається невідомим, оскільки оповідь ведеться від першої особи. Цей лист є своєрідною останньою сповіддю жінки, яка перебуває на порозі смерті.

Першою екранізацією новели, яких наразі чотири, стала однойменна романтична драма німецького кінорежисера та сценариста Макса Офюльса (справжнє ім'я — Максиміліан Оппенгеймер), знята на голлівудській студії «Рампарт» у 1948 р. Як твір високого культурно-історичного та естетичного значення був внесений (1992) до Національного реєстру фільмів США для зберігання в Бібліотеці Конгресу. Увійшов до секції «Каннська класика» на Каннському кінофестивалі 2021 р. При цьому важливою особливістю екранізації є існування численних розбіжностей із літературним оригіналом, серед яких можна виокремити такі.

Новела та екранізація суттєво відрізняються за ракурсом оповіді. Літературний текст представлений у формі особистого листа-сповіді, який має інтимний характер і характеризується численними зверненнями на «ти»: «Тільки з тобою я хочу поговорити, вперше розповісти тобі все: ти впізнаєш усе моє життя, що завжди належало тобі, хоч ти про нього й не здогадувався». Фільм же, хоча й зберігає присутність цього листа та періодично нагадує нам про нього через закадровий жіночий голос із такими ж особистими зверненнями, зображує події значно більш відсторонено та віддалено від особистого сприйняття головної героїні. Події розгортаються об'єктивно, без передавання їх крізь призму свідомості жінки.

Об'єкт кохання невідомої, «відомий романіст Р.», у фільмі перетворюється на відомого музиканта, а саме піаніста. Хоча в оригіналі містер Р. час від часу грав на фортепіано у своїй квартирі, зміна його професії суттєво трансформує образ персонажа. З творчої і вдумливої натури він перетворюється на спокусника і легковажного брехуна.

Зустрічі з містером Р. у листі невідомої відображають три ключові етапи життя головної героїні:

- 13-річна дівчинка знайомиться з Р. і переживає своє перше кохання;
- 18-річна дівчина проводить з Р. три незабутні дні, після чого той поспіхом залишає її, не виконавши обіцянку написати. Згодом вона дізнається, що вагітна;
- 29-річна жінка, яка сама виховує сина та живе на утриманні багатих чоловіків. Після нічної зустрічі Р. приймає її за повію.

Кожен із цих етапів супроводжується змінами в думках і психоемоційному стані, які підкреслюють її внутрішню трансформацію. У фільмі збережено

хронологію життя героїні, але всі вікові періоди грає одна акторка. Тож еволюція невідомої з цнотливої дівчинки до дорослої жінки передається, переважно, тільки через зміну її зачіски.

Серед численних змін сюжету в екранізації виокремимо кілька ключових.

В новелі містер Р. ранком свого 41-го дня народження читає лист невідомої та після його прочитання марно намагається її згадати. Натомість у фільмі головний герой приймає рішення залишити місто, щоб уникнути призначеної дуелі. Проте, прочитавши лист, він пригадує авторку та усвідомлює, що має дуель із її чоловіком, після чого приймає рішення йти на поединок.

У літературному творі персонажі майже не мають конкретних імен: невідома жінка, містер Р., його служник Йоганн. У кіноверсії вони отримують конкретні імена: Ліза Брендлі, Стефан Бранд, Джон. Ім'я Йоганн переноситься на чоловіка невідомої, якого немає в оригінальній оповіді, а син головної героїні отримує ім'я свого батька.

Важливою деталлю новели є білі троянди, які невідома щороку надсилає Р. на його день народження. Її єдине прохання полягало в тому, щоб він продовжував ставити ці квіти в кришталеву вазу в цей особливий для неї день. У фіналі новели, поглянувши на порожню вазу, Р. відчуває два подихи — смерті та невмирущого кохання, і щось розквітає в його душі. На жаль, ці важливі моменти до адаптації не потрапили.

Екранізацію однієї з найвідоміших новел Стефана Цвейга режисером Максом Офюльсом важко віднести навіть до категорії «знято за мотивами», адже через численні розбіжності з оригіналом від цих мотивів залишилося зовсім небагато. Проте як самостійна історія нерозділеного кохання, загорнута в чарівну музичну атмосферу Відня, фільм безперечно заслуговує на увагу. У цьому контексті збіг назв обох творів із певною долею іронії можна сприймати як приємну випадковість.

Є. Сабодаш

«ПЕРЕКОНАННЯ» ДЖЕЙН ОСТІН В КІНОІНТЕРПРЕТАЦІЇ КЕРРІ КРЕКНЕЛЛ

Y. Sabodash

JANE AUSTEN'S "PERSUASION" IN THE FILM INTERPRETATION BY CARRIE CRACKNELL

Роман «Переконання» (1817) видатної англійської письменниці Джейн Остін значною мірою відображає історію її власного невдалого кохання. Головна героїня твору, Анна Еліот, багато в чому нагадує саму Остін, проте, на відміну від письменниці, у фіналі знаходить довгоочікуване щастя.

Одноіменна екранізація 2022 р. британської режисерки Керрі Крекнелл є, наразі, останньою з низки десяти кіно- та телеадаптацій, які були започатковані ще у 1960 р. Особливості фільму розглянемо через інтерпретацію образів персонажів роману.

Знайомство з родиною Еліот у романі слугує зав'язкою сюжету та розпочинається з сера Волтера, батька Анни, який «з жадібною цікавістю, що ніколи не згасала» досліджує власний родовід у «Книзі баронетів». У фільмі ж увага відразу переноситься на історію Анни та Фредеріка, а сер Еліот з'являється значно пізніше, що спрощує як передачу родинної атмосфери головної героїні, так і образ її батька. Зневажливе ставлення Волтера Еліота до людей нижчого соціального